Savaş kokan menekşeler

Christopher Isherwood, İkinci Dünya Savaşı öncesi genç bir yazarın sinema dünyasına adım atmasını, sektörü ve savaş öncesi Avrupa'sını anlatıyor. Yazarın kendi deneyimlerinden esinlenerek kaleme aldığı roman, kısa ama gösterişli paragraflarla okurda sükûnet anları yaratan bir anlatı.

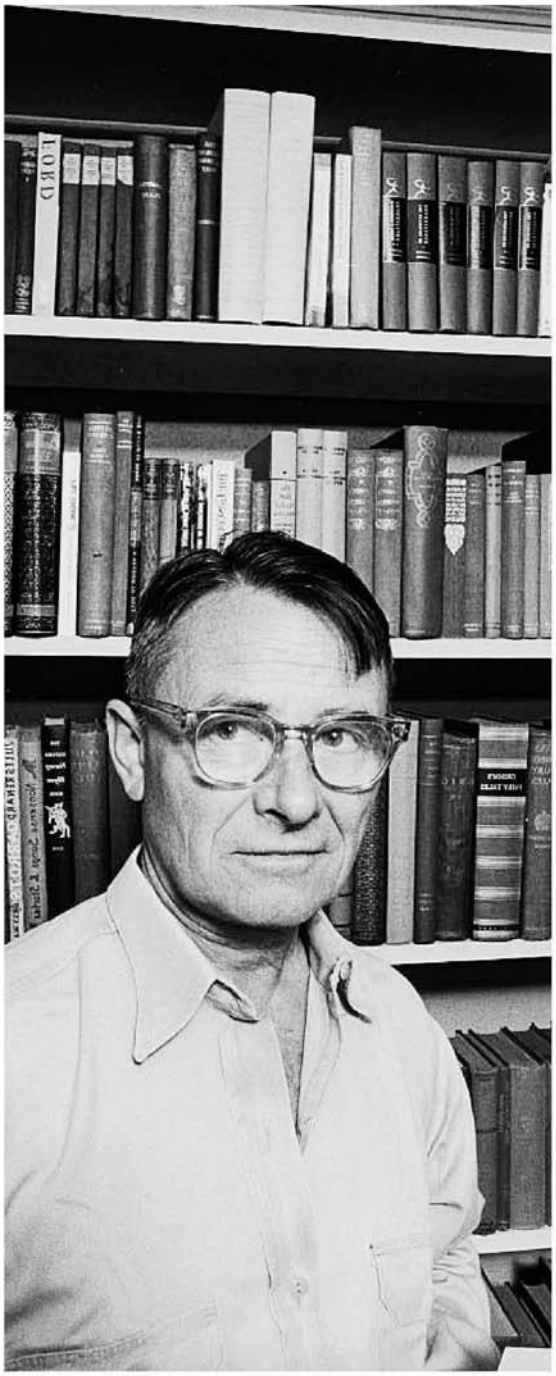

1934 yılında yönetmen Berthold Viertel ile "Little Friend" filminde çalışan Christopher Isherwood 1945'te yayımlanan "Prater'in Menekşesi"ni bu çalışma sürecinden ilham alarak yazdı.

"Prater'in Menekşesi", Christopher Isherwood'un Türkçeye yeni kazandırılmış kısa romanı. Isherwood birçok yazarın mazhar olamadığı bir şöhrete ulaşmış ve bir zamanlar Berlin underground'unu anlatan "Ben Bir Kamerayım" ve "Berlin Hikâyeleri" ile kült müzikal "Kabare"nin yaratılmasına önayak olmuş bir yazar. Savaş dönemi Avrupa'sının underground'unda gezinirken kendince bir dekadansın izlerini sürmüş ve günümüze ulaştırmıştır.

Genç bir yazar olan Christopher'a günün birinde bir telefon gelir. Bir filmle ilgili olarak onunla konuşmak istemektedirler. Isherwood hem serinkanlı davranmaya çalışan hem de heyecandan ânında dönebilen bir yazar adayıdır. Annesi ve erkek kardeşiyle yaşamaktadır. İkisi de son derece heyecanlanırlar. Ama Isherwood kendini tutar. Derken bir telefon daha gelir. Alman aksanlı bir adam konuşmaya başlar. Hemen görüşmeleri gerekmektedir. Adam Viyana'dan gelen bir film yönetmenidir. Mırın kırın eden Christopher evden fırlar. Sonrası bir fars gibidir. İkisi de birbirlerinin izini sürüp bulamazlar. Nihayet Christopher, adamı yakalar. Bu enteresan ve renkli adam Avusturyalı yönetmen Friedrich Bergmann'dır.

Her şey yolundaymış gibi

Yazarımız Isherwood, Bergmann'ı betimleyerek o kadar canlı ve güzel bir karakter kurar ki, biz bu karakteri izlemeye başlarız. Bergmann, ailesini Viyana'da bırakıp film çekmeye İngiltere'ye gelmiştir. Stüdyo patronu Chatsworth'le yenen yemekten sonra ikili kendileri için kiralanan yerde "Prater'in Menekşesi" senaryosunu çalışmaya başlarlar. İşte genç Christopher hayatının dersini o dairede alacaktır. Sekreter Dorothy ve genç yazar, yönetmenin kocaman hareketleriyle, devinimleriyle filmi gözlerinin önünde canlandırmaya başlarlar. Lakin yazarımızbir türlü kahramanları konuşturmayı başaramamaktadır. Bu sırada annesi ve kardeşi, Christopher'la gurur duymakta ve onunla ilgili olarak büyük beklentilere girmektedirler.

İkinci Dünya Savaşı öncesi İngiltere'sinde yaşarken yirminci yüzyıl başı Viyana'sında geçen bir aşk filmi çekmek her babayiğidin harcı değildir. Devir ve devran karışıktır. Ama onlar bu karışıklıklar yokmuş gibi işe gömülürler. Bergmann oynayarak gösterir filmin karakterlerini. Genç Christopher, onun bu samimi, alçakgönüllü dehası karşısında büyülenir. Bir yönetmen-yazar ilişkisinden ziyade bir baba-oğul ilişkisi kurulur aralarında. Sıradan hikâyesiyle, seyirciyi tavlamaya yönelik bir filmdir. 1914 öncesi Viyana'da, Prater'de menekşe satan Toni adlı bir kızın, öğrenci kılığında gördüğü yakışıklı Rudolf'a âşık olmasıyla başlayan bir film. Ancak Rudolf gerçekte Borodanya'nın veliaht prensidir.

Varoluş savaşı

İyi oyuncularla anlaşılır. Onlar yazmayı tartışırken beklenen kara günler gelir. Artık kendi başlarına özgürce çalıştıkları evden çıkıp stüdyoya getirilip orada kendilerine ayrılan alanda çalışacaklardır. Elbette başlarında bir adet gözlemciyle! Stüdyonun hikâye editörü Sandy Ashmeade bu işi üstlenmiştir ve yeterince kurnaz, sinsi ve kullanat tarzı bir adamdır. Set kurulur; sıkı çalışmalar başlar. Derken çekimler de başlar.

Prater'in Menekşesi
Christopher Isherwood
Çev: Betül Kadıoğlu
Yapı Kredi Yayınları

Lakin savaş usul usul "Geliyorum" demektedir ve hiç kimsenin umurunda değildir. Çünkü insanlar kendilerine dokunmayan yılanın bin yaşayacağı düşüncesinde kendilerini filmlerle ve eğlenceyle oyalamaktadırlar. O sırada Hitler ve emrindekiler topraklarını kendilerine göre şekillendirmeye başlamışlardır. Viyana'da ilk çatışmalar çıkınca filmle ilgili en büyük krizler de ortaya çıkar.

Bergmann, İngilizlerin dünyaya karşı kayıtsız tutumlarıyla alay edip kızarken, günün birinde savaşın oralara da değeceğini söylemeye, bu arada da işi baştan savma yapmaya başlar. Öfkelenir, oyuncularla takışır, setin huzurunu altüst eder. Ama Chatsworth'ün bu meseleleri çözmek için kendince farklı bir yöntemi vardır. Ashmeade, başka bir yönetmeni getirip gizlice çekimleri seyrettirir. Haber Bergmann'ın da kulağına gider elbette.

Öfkelenen Bergmann, Chatsworth'ten birkaç randevu talebinde bulunur. Nihayet talebi kabul edilir. Sonrasında kapıda bekletilir. İyice deliren Bergmann içeri girdiğinde işi bırakmak istediğini söyler. Chatsworth usta bir hamleyle aslında ne kadar yazık ettiğini gösterir yönetmene. Kendi emeğini heba etmektedir. Son çekilen bölümler stüdyoda hazırdır. Beraber seyrederken Bergmann coşup o bölümleri yeniden çekmesi gerektiğini söyler. Christopher, Chatsworth'ün zekâsına şapka çıkarır elbette!

Bergmann hemen kendini toplar. Çünkü sinema sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda bir varoluş savaşıdır da! Kaptan bütün enerjisiyle gemisinin dümenine geçer. Oyuncular, kamera gerisindekiler, teknik ekip, stüdyo çalışanları savaşa açılan Avrupa'da insanları dünyadan uzaklaştıran bir aşk filmi yapmak için bir araya gelirler. Devamı ise herkes için başka sonuçlar yaratacaktır.

En azından yazarımız için yeni sevgilisi J.'yle geçiremediği, ondan esirgediği zamanın da bir romanıdır bu. Oysa ileride olacakları bilmektedir. Zaten kopacaklar ve bir mekânda yanlarında başkalarıyla birbirlerini gördükleri zaman acı duyacaklardır. Neticede yazarımız kendisine bir baba bulmuştur. Son çekim gecesinde bunu en net biçimde anlayacaktır. Lakin artık geç bulunan baba ile vedalaşma zamanıdır.

Romanın ilginç yanı, dönemin İngiltere'sini ve Avrupa'sını dolaylı olarak anlatırken, alt metinde sinema sektörünün genel yapısını başarıyla aktarmasında saklı. Bir yandan farklı ve sağlam dokunuşlarla anlatılan sinema insanları, öte yandan sinema endüstrisinin insanı öğüten, kullanan ve zamanı geldiğine inandığında atan yapısında saklı. Bu açıdan biraz da F. Scott Fitzgerald'ın yarım kalan romanı "Son Patron"la kan bağı olan bir roman "Prater'in Menekşesi".

Kısa, sevimli, rahat okunan, ama arada yazarın farklı kelimeleri kullanarak kurduğu kısa gösterişli paragraflarla okurda sükûnet anları yaratan bir anlatı "Prater'in Menekşesi". Betül Kadıoğlu'nun özenle dilimize kazandırdığı bu kitap, özünde sinema sektörü ve orada dönen dolaplar hakkında küçük ve zamansız bir kılavuz gibi. İlgiyle okunacak bir roman.

ETİKET FİYATI: 9 TL
idefix 5.85 TL
kitapyurdu.com 5.85 TL
D&R 6.84TL
babil.com 8.10 TL